

р-6

СССР

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

19 января

1941 г.

№ 88/5

ПАВЕЛ
СУДОПЛАТОВ

ХРОНИКА НА ТАЙНАТА ВОЙНА И ДИПЛОМАЦИЯ 1938-1941 година

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

РОГО СЕКРЕТНО

р-6

СССР

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

19 января

№ 88/5

МОСКВА

По н
германско
оседани
арми". И
признано
В похв
народят уч
лет.
Ваят
ности кончи
мирутся сп
тактике, стро
По данни
ской области
украинско
учащюя
вента до
Им не р
Они по
чия.
И
ровани

ПОДЛЕЖИТ ВОЗВРАТУ В 48 ЧАС.

РОЗСЕКРЕЧЕНО
СОВРЕМЕННО СЕКРЕТНО

ИФРОВКА

16 март 1941

- © Печатается с разрешения правообладателя – издательства «Algorithm Trading House».
- © Судоплатов П. (наследники), 2019
- © Предпечатна подготовка Паритет ООД

Павел Судоплатов. ХРОНИКА НА ТАЙНАТА ВОЙНА
И ДИПЛОМАЦИЯ. 1938-1941 ГОДИНА; 264 стр.
Превод: Петя Талева

Легендарният съветски разузнавач и диверсант Павел Судоплатов е изпълнявал различни секретни поръчения на Сталин. Генералът излежава десет години във Владимирския затвор, като очаква справедливо и пълно реабилитиране. От ноември 1938 до 1942 година той е един от ръководителите на съветското външно разузнаване. Благодарение на това е запознат с много подробности на съветската тайна война и дипломация.

Кой е инициаторът на съветско-германския пакт за ненападение? Какво предшества съветско-финската война? Какво е съобщавало съветското разузнаване през пролетта на 1941 година? С кого и при какви условия през есента на 1941 година Сталин планира да води тайни сепаратистки преговори?

В тази книга един от най-успешните разузнавачи в историята на СССР дава отговори на тези и на много други въпроси.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка!**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-384-8

Съдържание

Увод	5
В навечерието на войната	8
Ахилесовата пета на външното разузнаване в навечерието на войната	8
Персонификация на външната политика	12
Главното от главните	15
Кой ръководеше контраразузнаването?	18
Законово събитие	26
Ново време – нови задачи	30
Целите, които не бяха постигнати	34
Емиграцията в служба на Съветите	47
Операция „Коридор“	47
Как се раздухваха противоречията	56
Светско-германският пакт за ненападение	59
Хитлер, а не Сталин пръв подаде ръка	59
Събитията на Балканите в навечерието на войната ..	68
Вратата за тайни преговори е отворена	80

<i>Началото на войната</i>	88
Първи изпитания	88
<i>Специалната група</i>	108
Противодействие срещу натиска на германците ...	108
Начало на създаването на резидентури и бойни групи в окупираната територия	118
<i>Нефтодобивните съоръжения на Баку под прицел</i>	139
<i>Начало на разузнавателните операции по атомния проблем</i>	159
<i>Битката за Москва</i>	181
Спецназ поема защитата	181
Немските бомби падат върху лъжливи цели	191
Партизаните чекисти в Подмосковието, организиране на нелегална агентурна мрежа в столицата	196
НКВД взема Москва под специална охрана	208
За резервното помещение на Ставката на Сталин в Москва	222
Тържествено заседание на „Маяковска“	226
<i>Отношенията със Съюзниците и Тихоокеанската война през 1941 г.</i>	230

Увод

Тези спомени са плод на много години. В тях е моят живот. Аз пиша само за онова, което съм преживял, говоря за онези събития като свидетел или като пряк участник. Невинаги знаех на какво се дължат някои епизоди, техните мотиви. В системата, в която действах професионално, не беше прието да бъдеш откровен, открит. Във всичко трябваше да се спазва сдържаност. Понякога не знаех какво става в съседния кабинет. Много пъти разбирах значително по-късно значението на думи, казани някак мимолетно от Сталин, Молотов, Берия, Микоян, Маленков и други ръководители на страната, едва след важни събития във вътрешния живот и на международната сцена.

За значимостта на един или друг човек, за неговата личност и черти на характера съдим по неговите дела. По същия начин може да се съди и

за държавата. Колкото по-голямо е едно събитие, станало за благо на страната, толкова по-голям авторитет има държавата, толкова по-голяма е нейната тежест в света. Защо и до днес вниманието на милиони хора е приковано към едно от най-големите събития на ХХ в. – Великата отечествена война 1941 – 1945 г.? Защото дълго време много от детайлите, довели до победата на съветския народ в гигантската битка, бяха скрити, неизвестни, за тях знаеха само малцина. Едва неотдавна стана известно за тайните операции, осъществявани от нашето контраразузнаване често пъти заедно със съветската дипломация.

През 1939 г., след като ни назначиха с Павел Фитин¹, млад журналист, издигнат веднага на ръководна служба в органите на НКВД, за ръководители на Международния отдел (външното разузнаване), Берия, тогавашният народен комисар (нарком) на НКВД, сметна за нужно да ни разясни основните направления на нашите държавни интереси в тайните взаимоотношения със западните страни.

И аз, и Фитин бяхме учудени, че Берия каза, че нашите посланици и ръководителите на дипломатически представителства в Чехословакия, Китай, Франция, Германия и САЩ са изпълнили първата част от своята мисия – проучили са намеренията на ръководствата на Англия, Франция, САЩ и Германия. „Ние сме

¹ Павел Фитин (1907 – 1971) – генерал-лейтенант. На 13 май по предложение на наркома на вътрешните работи Л. Берия Павел Фитин става началник на външното разузнаване на органите на държавната сигурност. – Бел. ред.

нужни на тези господа – продължи той, – тъй като в най-близко време предстои преразпределение на господстващите позиции на американците, англичаните, французите, германците и японците в Европа, Китай и в Далечния изток. Другарят Сталин смята – каза Берия, – че това преразпределение ще прерасне във военен сблъсък. За ваша ориентация имайте предвид, че ние за разлика от царските глупаци през 1914 г. трябва колкото се може по-дълго да останем настрана от схватката. Ще воюваме само тогава, когато ще имаме от това изгода.“

В навечерието на войната

Ахилесовата пета на външното разузнаване в навечерието на войната

Благодарение на създаването в чужбина на агентурен апарат и агентура за влияние, опираща се на Коминтерна, беше решена важната задача да получаваме необходимата информация за намеренията на противника.

Трябва да отбележа, че координирането на дейността на органите на външното разузнаване и на спецслужбите винаги е било ахилесова пета в съветската държава. Тогава, през 20 – 30-те години, в главните капиталистически страни действаха обединените резидентури на ОГПУ² и Разузнавателното

² ОГПУ – Обединено държавно политическо управление – орган за охрана на държавната сигурност през 1923 – 1934 г. Предшества НКВД. – Бел. прев.

управление на Червената армия, които тясно си взаимодействаха с Отдела за международна връзка – нелегален апарат на Коминтерна. В началния етап това помогна да бъде създаден мощен агентурен апарат в чужбина. Но в навечерието на войната обединените резидентури на Разузнавателното управление и на НКВД се оказаха много уязвими. Често пъти куриерите и свързките познаваха агенти, принадлежащи към различни съветски спецслужби. А провалите на съветското разузнаване в Полша и в Китай в края на 20-те и началото на 30-те години наложиха през 1939 г. да се прекрати работата на обединените резидентури на военното и политическото разузнаване.

Важен елемент да се разберат събитията от онова време е съотношението на дейността на Разузнавателното управление и тази на органите на държавната сигурност. Да вземем съдбата на известния ръководител на съветското разузнаване, излязъл от контраразузнаването Артур Артузов. Мимоходом се споменава, че Артур Артузов, в оперативните документи фигурира като „Алексеев“, е оглавявал едновременно и Разузнавателното управление на Червената армия, и Международния отдел на ОГПУ. Защо стана така? Защото след провалите в Европа и Китай ръководството на страната търсеше най-приемливата форма за координиране на разузнавателната дейност.

През 1930 г. Бюрото за координиране на дейността на разузнаването начело с Розенберг беше ликвидирано. Тогава на заседание на Политбюро на ЦК

Артур Христианович Артузов (1891 – 1937) –
сътрудник на съветските органи за държавна сигурност.
Един от основателите на съветското разузнаване и
контраразузнаване, комисар на корпус (1935)

„Споменава се, че Артур Христианович Артузов, в оперативната кореспонденция „Алексеев“, е оглавявал едновременно и Разузнавателното управление на Червената армия, и Международния отдел на ОГПУ.“

на ВКП(б) дейността на съветското външно разузнаване беше подложена на подробен критичен анализ. След като беше разкрито предателството на Блумкин, Трилисер беше заменен с Артузов. Бело-емигрантското движение, борбата срещу което беше основна задача на ОГПУ през 20-те години, престана да представлява първостепенна заплаха за СССР.

За най-важни направления в работата на Международния отдел бяха признати създаването на надеждна агентура, способна да получава достоверна информация от политически, икономически и научно-технически характер за важните обекти на буржоазните държави. През 1933 г. беше определена структурата на централния апарат на Международния отдел на ОГПУ.

През 1934 г. в СССР съществуваха четири самостоятелни разузнавателни служби:

- Международният отдел на НКВД;
- Разузнавателното управление на Червената армия;
- Отделът за международна връзка на Коминтерна и Специалната група при наркома на вътрешните работи Я. Серебрянски („Групата на Яша“).

В тези условия Артузов беше назначен по съвместителство за заместник-началник на военното разузнаване. Опитът на Артузов и познаването на съветската емиграция, която беше един от основните източници за създаването на агентура, бяха изключително необходими в този период. Скоро Артузов като началник на Международния отдел смени А. Слуцки. През 1937 г. Артузов се върна отново в НКВД като консултант, редови сътрудник.

Абрам Аронович Служки (1898 – 1938) – деец на съветското разузнаване, комисар на държавна сигурност 2-ри ранг (1935). Ръководител на Международния отдел (външното разузнаване) на Главното управление на държавна сигурност на НКВД на СССР

Наложи се аз да оглавя не само 4-то управление на НКВД-НКГБ, известно като Диверсионно-разузнавателното управление, но и по съвместителство през цялата война, с изключение на около шест месеца през 1942 г., до юни 1946 г. да бъда заместник-началник на цялото външно разузнаване на държавната сигурност. Това бе продиктувано от необходимостта да се координира дейността на спецслужбите, тъй като извънфронтовата работа срещу противника се базираше на използването на целия потенциал от агентурни и технически възможности на НКВД-НКГБ както в страната, така и в чужбина.

Персонализация на външната политика

В навечерието на войната стана едно много важно, но забелязано от малцина събитие – персона-

фикацията на външната политика. Тя се съсредоточи върху конкретни ръководители на съветската държава: Сталин и Молотов. По правило разузнаването не биваше посвещавано във външнополитическите стратегически задачи, които разглеждаше висшето ръководство на страната. Понякога само по случай-но подметнати думи на Молотов, Берия, Микоян и Вишински можеше да се съди какви са били мотивите за някои решения. Съображенията „за“ и „против“ се обсъждаха на върха и на разузнаването беше отредена главната задача – да набавя на ръководството информация за живота на съветското общество и за обстановката в чужбина. Освен представените данни разузнаването трябваше да докладва „нагоре“ само дали източникът на информация и неговите сведения заслужават доверие. В периода 1939 – 1941 г. по линия на НКВД-НКГБ на Сталин не се предаваха съобщения, отнасящи се за необходимостта от коригиране на външната политика на държавата.

Ако прочетем докладните записки от онова време, изпратени от ръководствата на народните комисариати (наркоматите) на вътрешните работи и на държавната сигурност до ръководството на страната, ще видим, че в тях се съдържат молби да получат съгласие за поредна крупна операция. Във военнополитически план това означаваше нови нюанси в отношенията с друга държава или се отнасяха за вербуването на особено важни сътрудници и използването на определени финансови средства.

А с какви инициативи, свързани с държавното управление, излизаше ръководството на Народния ко-

мисариат на вътрешните работи или на държавната сигурност в навечерието и по време на войната? Предимно ставаше въпрос за разпределяне на кадрите, за получаване на разрешение за агентурно-оперативни мероприятия със значително политическо или международно значение. Но най-често в навечерието и през годините на войната предложенията на НКВД и на Наркомата на държавната сигурност се отнасяха за изпълнението на директивите на правителството.

През онези години йерархическата пирамида на представянето на информация изглеждаше така. Контакт „с върха“ имаше народният комисар, министърът. Той докладваше и формулираше въпроса. Когато съществуваше Комитетът за информация под ръководството на члена на Политбюро на ЦК на ВКП(б), първи заместник-председател на Министерския съвет на СССР и министър на външните работи В. Молотов, началникът на разузнаването се обръщаше или към наркома, или към неговия заместник. В навечерието и през годините на войната това бяха В. Меркулов и Б. Кобулов. Кобулов – заместникът на Берия за НКВД през 1939 – 1941 г. – беше единственият заместник на наркома на държавната сигурност в разгара на войната, през 1943 – 1945 г. През този период други заместници, ръководещи агентурната работа в НКГБ, нямаше. И то въпреки нейното огромно знамение.

Важно е също, че началникът на Разузнавателното управление на Червената армия за разлика от началника на разузнаването на НКВД-НКГБ в редица случаи имаше правото самостоятелно да докладва на

висшето ръководство, т.е. на Сталин. Сталин редовно се срещаше в Кремъл и в дачата си ръководителите на военното разузнаване, и то често без участието на началника на Генералния щаб в разговора. Но той винаги приемаше ръководителите на външното разузнаване на органите за държавна сигурност и резидентите на НКВД-НКГБ в чужбина заедно с преките им ръководители – Берия, Меркулов и Кобулов.

Главното от главните

Главните подразделения в НКВД в навечерието на войната бяха: 1-во разузнавателно управление, 2-ро управление, 3-то секретнополитическо управление, съществувало за кратко, и управлението на специалните отдели.

Главното направление в работата на органите на разузнаването и контраразузнаването беше германското.

Главното направление в работата на специалните отдели и на военното контраразузнаване също беше германското.

Главното направление в работата на секретнополитическото управление продължаваше да бъде унищожаването на антисъветските политически партии, остатъците от „троцкистките нелегални“ и други подобни опозиционни организации в страната.

Първи отдел на контраразузнавателния апарат следеше агентурата на германското и на полското разузнаване.